

HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Luonnonsuojelu ja vesiensuojelu hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Luku 35.10

Luonnonsuojelun rahoitus

Talousarvioesityksen 35.10. -luvun mukainen luonnonsuojelun rahoitus on vuonna 2026 noin 102,5 miljoonaa euroa, sisältäen momentit 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot, 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät sekä 35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot. Rahoitusta on noin 2,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 talousarviossa. Luonnonsuojeluvarojen pääasiallisia käyttökohteita ovat Helmi-elinympäristöohjelma, METSO-ohjelman jatkaminen sekä Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät. Luonnonsuojeluvaroista rahoitetaan myös mm. laji-, luontotyyppi- ja maisemansuojeluun liittyviä toimia, avustuksia luonnonvaraisten eläinten hoitoloille ja Luontopaneelin toiminta. Määräraha laskee Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien momentilla 35.10.52 erityisesti valtionhallinnon tuottavuusohjelman säästöjen myötä.

Luonnonsuojelun rahoitus talousarvioissa vuosina 2022–2025 ja talousarvioesityksessä 2026, kohdistuminen Helmi- ja METSO-ohjelmiin, milj. €

Momentti	2022	2023	2024	2025	TAE2026
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot	25,7	12,8	15,6	15,6	15,5
	H: 23,3	H: 9	H: 12	H: 12	Helmi: 12
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	44,1	46,6	37,6	39,4	39,4
	M: 27	M: 24	M: 20	M: 21	METSO: 19
	H: 7,5	H: 5	H: 5	H: 5,5	Helmi: 5
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	58,1	50,7	49,6	50,1	47,6
	H: 13	H: 3	H: 4	H: 4	Helmi: 7

Helmi-elinympäristöohjelma

Helmi-elinympäristöohjelma on ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteinen ohjelma, jonka avulla parannetaan heikentyneiden luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilaa koko maassa. Helmi-ohjelman toimet perustuvat maanomistajien vapaaehtoisuuteen ja usean organisaation yhteistyöhön. Kohteina ovat lintuvedet, suot, metsät, perinneympäristöt sekä pienvedet ja rannat. Ohjelmassa on asetettu heikentyneiden tavoitteita vuoteen 2030 ulottuvia tavoitteita sekä luonnonsuojelualueille että niiden ulkopuolisille alueille. Helmi-ohjelma on keskeinen osa kansallisten ja kansainvälisten luonnon monimuotoisuuden suojelun tavoitteiden toimeenpanoa. Vuoden 2025 syyskuun alkuun mennessä Helmi-ohjelmassa on koko ohjelman aikana suojeltu soita yli 30 000 hehtaaria ja ennallistettu soita yli 22 000 hehtaaria. Metsiä on hoidettu ja ennallistettu yli 600

kohteella, mikä on sisältänyt niin lehtojen ja paahdeympäristöjen kuin lajikohteidenkin hoitoa sekä ennallistamispoltoja suojelualueiden metsissä. Purouomia on kunnostettu yli kaksisataa kilometriä ja poistettu kalojen vaellusesteitä. Rantaluonnon, kuten hiekkarantoja ja dyynejä on kunnostettu yli sadalla kohteella. Perinnebiotooppeja Helmi-ohjelmassa on kuluneiden vuosien aikana kunnostettu lähes 4000 hehtaaria. Helmi-ohjelma on myös laajan Priodiversity LIFE -hankkeen merkittävän omarahoituksen lähde.

Luonnonsuojelun rahoituksesta kohdentuu Helmi-ohjelman toteutukseen vuoden 2026 talousarvioesityksessä yhteensä noin 24 milj. euroa. Tästä n. 5 milj. euroa ohjautuu soiden vapaaehtoiseen suojeluun momentilta 35.10.63. Noin 12 milj. euroa kohdentuu etenkin elinvoimakeskusten kautta muun muassa ostopalveluina ohjelman toimenpiteisiin momentilta 35.10.21. (luku tarkentunut, talousarvioesityksen luvun 35.10 taulukossa 15 milj. euroa). Lisäksi samalta momentilta maksetaan SYKEstä hankittavia asiantuntijapalveluita ja ohjelman tavoitteita tukevia muita hankkeita (mm. arvokkaiden lintuvesikohteiden vieraslajipetojen torjuntaa). Näiden lisäksi Metsähallituksen rooli Helmi-ohjelman toimeenpanossa on keskeinen. Vuoden 2026 talousarvioesityksestä Metsähallituksen Luontopalvelujen Helmi-ohjelman toimeenpanoon kohdistuu n. 7 milj. euroa momentilta 35.10.52.

Helmi-ohjelmakauden puolivälissä, vuoden 2025 lopussa ohjelman ympäristöministeriön hallinnonalan vastuulla olevista toimenpiteistä on saavutettu arviolta noin 41 % vuoteen 2030 ulottuvista tavoitteista. Nykyisellä ohjelman resurssitasolla Helmi-ohjelman tavoitteiden edistyminen on hidastunut, eikä valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaista tavoitetasoa saavuteta vuoteen 2030 mennessä.

METSO-ohjelma

Maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvan METSO-ohjelman toimikausi päättyy vuoden 2025 lopussa. Uuden ohjelmakauden valmistelu aloitettiin vuonna 2024 ja uutta ohjelmakautta koskevan päätösehdotus on tällä hetkellä lausuntovaiheessa. Uudesta ohjelmakaudesta päätetään valtioneuvoston päätöksellä luonnonsuojelulain 14 §:n mukaisesti.

Nykyinen ohjelmakausi (2008–2025) on saavuttanut ympäristöhallinnon osalta sille asetetut määrälliset tavoitteet, joilla tavoiteltiin pysyvän luonnonsuojelualueverkoston kehittämistä 96 000 hehtaarin suuruisella alueella. Ohjelma ei kuitenkaan ole pystynyt pysäyttämään ohjelman ylätasen tavoitteena ollutta metsäluonnon monimuotoisuuden heikkenemistä, vaan sen saavuttamiseksi tarvitaan ohjelmaa laajempia toimia koko yhteiskunnassa.

Momentin 35.10.63 määrärahataso mahdollistaa METSO-ohjelman vuositavoitteeksi noin 3 000 hehtaaria vuodelle 2026. Määrärahaa tähän varataan alustavasti noin 19 milj. euroa. Kuluvaan vuoteen verrattuna METSO-ohjelmaan pystytään osoittamaan vuonna 2026 vähemmän määrärahaa johtuen lunastuslain korvauserusteiden muutoksesta. Muutos korottaa luonnonsuojelulain rajoitusten perusteella maksettavia korvauksia ja korotus joudutaan kattamaan vähentämällä vapaaehtoisen luonnonsuojelun rahoitusta. Ohjelmakohtaisten kustannusten arviointia vaikeuttaa tällä hetkellä keskeneräinen aluehallintouudistus ja momentilta maksettavien rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen määrä.

METSO-ohjelmalla on ollut hyvä vastaanotto maanomistajien keskuudessa ja suojelutarjonta ylittää ohjelman määrärahatason. METSO-ohjelman kustannukset ovat nousseet viime vuosina merkittävästi puun markkinahinnan nousun myötä.

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävät

Metsähallituksen Luontopalvelujen osalta talousarvioesitys vuodelle 2026 on n. 2,5 milj. euroa pienempi kuin vuonna 2025. Luontopalvelut hoitaa lähes koko maamme luonnonsuojelualueita ja tuottaa maksuttomia retkeilypalveluja. Lisäksi Luontopalveluilla on vastuu lukuisista kulttuuriperintökohteista. Luontopalveluilla on tärkeä rooli heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantamisessa sekä lajien ja

luontotyyppien inventoinnissa ja seurannassa. Metsähallituksen luontopalvelut on siten keskeisesti tukemassa lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämistä ja EU:n biodiversiteettistrategian kansallista toimeenpanoa. Metsähallituksen Luontopalveluiden rahoituksesta vuoden 2026 talousarvioesityksessä kohdistuu Helmi-ohjelman toimeenpanoon n. 7 milj. euroa vuodessa, minkä avulla ohjelman toteutus etenee n. 5 % vuosittain Luontopalvelujen kokonaistavoitteesta. Laskennallisesti Helmi-ohjelman etenemisen tulisi Luontopalvelujen osalta olla vuosina 2026–2030 yli 11 % vuodessa, jotta kokonaistavoite saavutettaisiin.

Tuottavuusohjelman säästö Luontopalveluille vuodelle 2026 on 1,2 milj. euroa, mutta sen ei ennakoida kohdentuvan varsinaisiin luonnonsuojelun edistämistehtäviin. Suurimpia säästöjä haetaan kiinteistöomaisuudesta ja rakennuskannasta. Lisäksi mm. kulttuuriperinnön hoidossa sekä maastopalveluissa tehdään priorisointia.